

خلاصه طرح «تحلیل محتوای کیفی نشریات دانشجویی منتشره در سال ۱۴۰۰ دانشگاه فردوسی مشهد»

تدوینگر طرح: سرکار خانم ملیحه تابعی

بررسی نشریات دانشجویی، روشی دقیق، صحیح و کم هزینه برای شناخت و ارزیابی وضعیت موجود دانشگاه‌ها و برنامه، گرایش، رویکرد و مقاصد اشخاص حقیقی و حقوقی فعال دانشجویی و میزان اثر پذیری از احزاب و گروه‌های خارج از دانشگاه و تأثیر گذاری بر آن احزاب و گروه‌ها می‌باشد. بنابراین دستیابی به این شناخت، برای تصمیم سازان و تصمیم گیران آموزش عالی کشور، مهم و لازم خواهد بود و این پژوهش با هدف دستیابی به این شناخت و فهم صحیح اجرا خواهد شد. از این رو این پژوهش با در نظر داشتن این وظیفه خطیر، درصدد فهم محتوای نشریات دانشجویی دانشگاه فردوسی که در سال ۱۴۰۰ چاپ شده‌اند می‌باشد. از این رو سعی بر آن شد با توجه به محدودی‌های زمانی و مالی، و همچنین با توجه به وقایع و اتفاقات اثرگذار سال ۱۴۰۰، حوزه‌ها و مفاهیم مورد نظر شناسایی و سپس لایه‌ها و ابعاد این مفاهیم واکاوی و مورد بررسی قرار بگیرد.

در بخش اول یافته‌ها که بیشتر مربوط به شناسنامه نشریات بود به تحلیل کمی و آماری در دو بُعد شاخص‌های نشریه محور (با مفاهیمی چون نام نشریه، نوع مجوز، فراوانی چاپ، قطع نشریات، تعداد صفحات، گرایش سیاسی، وابستگی نشریه به تشکل‌ها، زمینه فعالیت نشریات) و شاخص‌های نویسنده محور (با مفاهیمی چون جنسیت مدیر مسوول، جنسیت نویسندگان، نوع نویسندگان، رشته تحصیلی نویسندگان، تعداد اعضای هیأت تحریریه) پرداخته شد. در این بخش با توجه به طرح‌های انجام شده سال‌های قبل، و همچنین آمار موجود فرایند مقایسه‌ای در این بخش‌ها صورت گرفت که روندهای رو به رشد و یا افول شناسایی گردید. این یافته‌ها به ارائه شمای کلی نشریات و وضعیت صوری و کمی آنها کمک می‌کند. یکی از مهمترین موضوعات اثرگذار در سال ۱۴۰۰، ادامه مطالب مربوط به کرونا و بحث انتخابات در حیطه جامعه و دانشگاه است.

در ادامه جهت تحلیل محتوای کیفی مطالب، طبق مفاهیم مورد توافق با مدیر فرهنگی و فعالیت‌های داوطلبانه دو شاخص کلی استخراج گردید. شاخص فرهنگی و اجتماعی با مفاهیمی چون مباحث هویتی، مباحث جنسیتی، تهاجم فرهنگی، محیط زیست، فضای مجازی، مطالبات دانشجویی، تربیت جنسی کودکان، سینما و تلویزیون و طنز، یادبود شجریان، معرفی و نقد کتاب، مباحث مربوط به کرونا، کرونا و آموزش مجازی مورد بررسی قرار گرفت.

به طور کلی از ۶۴۳ کد احصاء شده در تحلیل محتوای نشریات سال ۱۴۰۰، ۵۰۴ کد مربوط به شاخص اجتماعی - فرهنگی بوده است. تأکید بر مباحث جنسیتی و همچنین مطالبات دانشجویی به عنوان مهم‌ترین شاخص‌های مفاهیم مندرج در نشریات، از سوی نویسندگان با گرایش‌های متفاوت سیاسی نشانی بر اهمیت این موضوع و مطالبه عمومی قشر دانشجو پیرامون پیگیری و رفع موارد است. شاخص اقتصادی و سیاسی با مفاهیمی چون حمایت از رهبری، نقد به دولت/ حمایت از عملکرد دولت، نقد به مجلس/ حمایت از عملکرد مجلس، عدالت و نابرابری، مباحث اقتصادی، سیاست خارجی، کرونا و سیاست، کرونا و اقتصاد و همچنین بحث انتخابات شناسایی شد که با ۲۱۴ کد دسته بندی گردید.

کاربست یافته‌های پژوهشی یکی از مفاهیم بسیار مهم در مدیریت پژوهشی است و بی‌توجهی به آن موجب بی‌ثمر ماندن تلاش‌های پژوهشی می‌شود. در واقع می‌توان گفت که مهمترین هدف از انجام تحقیقات، استفاده از یافته‌های تحقیقاتی در سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری است. لذا عدم استفاده از یافته‌های پژوهشی به نوعی به منزله اتلاف منابع صرف شده برای این گونه تحقیقات خواهد بود. برخی از یافته‌ها قابلیت کاربرد مستقیم دارند و برخی دیگر را صرفاً می‌توان اشاعه داد و امیدوار بود که موجب افزایش دانش و مهارت و تغییر نگرش مخاطبان و تأثیرگذاری از یافته‌ها در تصمیم‌گیری‌های آن‌ها خواهد شد. به طور کلی بین یافته‌ها و موارد دیگری محل تأمل است که از آنجایی که در قالب شاخص‌های مورد بررسی نمی‌گنجد به صورت کلی به آن اشاره می‌شود:

۱. روند کاهشی موجود در تعداد عناوین و شماره‌های چاپ شده که از سال ۹۶ شروع شده بود و در سال ۹۸ به پایین‌ترین آن آمده بود اما در سال ۹۹ و ۱۴۰۰ رشد داشته است.

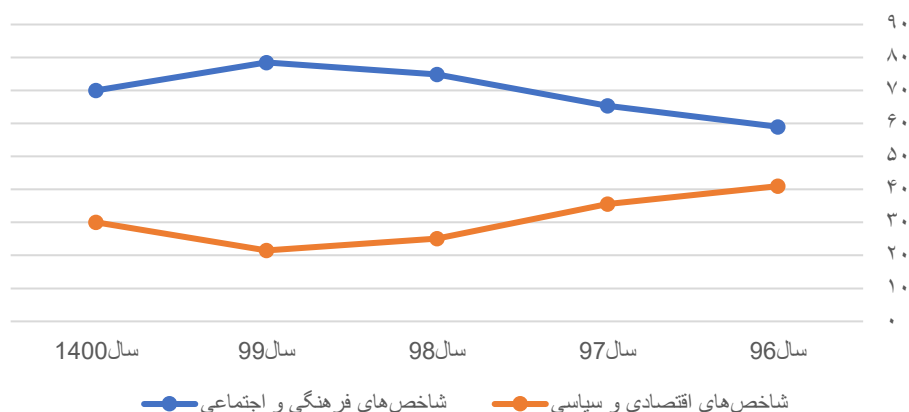
جدول ۱. آمار نشریات دانشجویی دانشگاه در سال ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۰			
تعداد عناوین نشریات	تعداد شماره‌های چاپ شده	تعداد کل صفحات	
۷۴	۱۶۳	۴۴۱۷	سال ۱۳۹۶
۱۱۱	۲۱۳	۴۶۳۵	سال ۱۳۹۷
۴۵	۹۹	۳۱۰۶	سال ۱۳۹۸
۵۱	۱۱۵	۲۹۰۲	سال ۱۳۹۹
۶۵	۱۸۹	۴۶۷۳	سال ۱۴۰۰

گرچه این جدول در بخش قبلی گزارش شده است اما جهت یادآوری در این بخش نیز منعکس شده است. البته لازم به ذکر است آمار همه سال‌های مورد بررسی فوق توسط مدیر فرهنگی و کارشناس وقت محترم خانه نشریات تأیید و نهایی گردید.

۲. در بخش یافته‌ها به این نکته اشاره شده است که جهت‌گیری و تمایل دانشجویان به صورت کلی از مطالب سیاسی-اقتصادی به سمت مطالب فرهنگی-اجتماعی تغییر کرده است. فراوانی مطالب و مقوله‌های مورد بررسی این موضوع رو به وضوح نشان می‌دهد.

جدول ۲. شاخص‌های مورد بررسی نشریات طی سال‌های ۹۶ تا ۱۴۰۰										
سال ۱۳۹۶		سال ۱۳۹۷		سال ۱۳۹۸		سال ۱۳۹۹		سال ۱۴۰۰		
تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
۵۹	۲۴۳	۶۵.۳۵	۸۹۴	۷۴.۹۵	۳۸۳	۷۸.۵	۵۰.۵	۷۰	۵۰.۴	شاخص‌های فرهنگی و اجتماعی
۴۱	۱۶۸	۳۴.۶۵	۴۷۴	۲۵.۰۵	۱۲۶	۲۱.۵	۱۳۸	۳۰	۲۱۴	شاخص‌های اقتصادی و سیاسی
۱۰۰	۴۱۱	۱۰۰	۱۳۶۸	۱۰۰	۵۱۱	۱۰۰	۶۴۳	۱۰۰	۷۱۸	کل

با توجه به مقایسه فرایندی پیش آمده از جدول فوق، می‌توان گرایش دانشجویان به نگرارش مطالب در شاخص فرهنگی و اجتماعی را مشاهده نمود. نمودار زیر با وضوح بیشتری حاکی از افزایش تمایل دانشجویان به پرداخت امور فرهنگی به نسبت امور سیاسی و اقتصادی را نشان می‌دهد. این نمودار که به درصد ترسیم شده است میزان افزایش مطالب در شاخص‌های فرهنگی اجتماعی را به نسبت شاخص‌های اقتصادی و سیاسی طی چهار سال بررسی شده نشان می‌دهد.

نمودار ۱. فرایند تمایل دانشجویان به شاخص‌های فرهنگی و اجتماعی

درصد شاخص‌ها طی ۵ سال مورد بررسی برتری شاخص‌های فرهنگی و اجتماعی را به نسبت شاخص‌های سیاسی و اقتصادی نشان می‌دهد. نزدیک به ۷۰ درصد از مقوله‌های بررسی شده در زمره شاخص‌های فرهنگی و اجتماعی قرار گرفته است. مسائل اقتصادی و سیاسی در حد خبر و گزارش مورد توجه دانشجویان است در حالی که موضوعات فرهنگی و هنری مانند معرفی کتاب، فیلم، نرم افزارها و اپلیکیشن‌های تخصصی رونق بیشتری یافته است. تحلیل فیلم و نقد کتاب در همه نشریات با هر گرایش و صبغه و رشته تخصصی وجود دارد.

۱. در طرح پژوهشی انجام شده در سال گذشته، گروه مطالعات و برنامه ریزی به منظور حمایت از نشریات باسابقه و رفع احساس ناعادلانه بودن داوری نشریات لیگ بندی را پیشنهاد داد.

سطح‌بندی نشریات (یا دسته‌بندی و رقابت آنها در لیگ‌ها) جهت

الف- حمایت مالی

ب- رقابت در جشنواره دانشگاهی و

ج- ارسال به جشنواره ملی نشریات در ۴ سطح بر اساس آیت‌های جدول زیر به فعال شدن نشریات، منطقی و عادلانه شدن

حمایت‌ها و رقابت‌ها، کمک خواهد نمود.

جدول ۳. سطح بندی نشریات بر مبنای مقوله‌های مهم

تعداد	تعداد	تعداد	تعداد	تعداد	تعداد	سابقه	
تیراژ	شماره نشر	جوایز دریافتی	هیات تحریریه	شرکت در کارگاه			
۵ نشریه برتر							سطح ۱
۱۰ نشریه بعد							سطح ۲
۲۰ نشریه بعد							سطح ۳
مابقی نشریات							سطح ۴

۱. بسیاری از نشریات حذف شده و نشریات جدیدی جایگزین شده‌اند. نشریات مرتبط به موسیقی که در سالهای گذشته وجود داشتند حذف شدند و جایگزینی برای آنها نبود، همچنین نشریات با زبان‌های مختلف و نشریات دانشجویان خارجی نیز بسیار کم‌رنگ شده بود. به نظر می‌رسد فعالیت و مشارکت دانشجویان غیر ایرانی کم شده است سال گذشته دانشجویان افغانی فعالیت بیشتری داشتند. به طور کلی به نظر می‌رسد نشریات بسیار پربارتر شده‌اند هم از لحاظ تیراژ هم از لحاظ تعداد صفحات بیشتر و هم از نظر اضافه شدن نشریات جدید

۲. امسال نشریات جدیدی جدید زیادی شروع به فعالیت کردند که در آن میان می‌توان به نشریه انرژی پلاس تخصصی ورزش اشاره کرد که جای خالی آن کاملاً مشهود بود و چاپ چنین شرایطی ضروری به نظر می‌رسد. نشریه هورام یک نشریه تخصصی ادبیات کودک و نوجوان بود با تعداد صفحه بالا (۱۱۰ صفحه) به نظر کار جالب و جدید از دانشکده ادبیات می‌آمد. همچنین نشریه پانوراما ویژگی صوتی تصویری را اضافه کرده بود که کار جدیدی است. نشریه جدید زرد نویس که نشریه طنز است بدون هیچ وقفه‌ای در زمان مقرر چاپ شده و تیراژ آن حتی از نشریه وقایع اتفاقیه هم بیشتر است. نشریه کلیپس هم در کنار نشریه ایراندخت و حوا یک نشریه تخصصی خانم‌ها و بانوان بود.

۳. جالب توجه است که در نشریات تخصصی و چه غیر علمی و تخصصی تمایل به چاپ مقالات انگلیسی که اغلب توسط دانشجویان ادبیات انگلیسی نوشته و یا برگردان شده‌اند زیاد به چشم می‌خورد؛ که به نظر می‌رسد برای تشویق دانشجویان برای خواندن مقالات علمی به زبان بین‌المللی مفید فایده باشد

۴. مجازی شدن بستر آموزش در دانشگاه به دلیل کرونا باعث یک ارتباط بسیار قوی بین دانشجویان دانشگاه فردوسی با دانشجویان دانشگاه‌های سراسر ایران و حتی به ندرت چند دانشجو در خارج از ایران شده است. چاپ مطالب و مقالات دانشجویان شهرهای مختلف در رشته‌های گوناگون در تمام زمینه‌ها بسیار در نشریات امسال پررنگ به نظر رسید که این ارتباط می‌تواند در ایجاد یک شبکه دانشجویی گسترده و همکاری آنها در تبادل اطلاعات مقالات برای چاپ در نشریات غنی‌تر بسیار مثر ثمر باشد.
۵. فعالیت دانشجویان دانشکده‌های مختلف در نشریات متفاوت زیاد بوده است. جدای از نوع نشریه و رشته تحصیلی آن دانشکده، بنابر علاقه کلی، دانشجویان از دانشکده‌های گوناگون در نشریات مختلف فعالیت داشتند. این همکاری در تمام زمینه‌ها به چشم می‌خورد و می‌توان برای اعضای هیئت تحریریه یک نشریه دانشجویان از دانشکده‌های مختلف را در نشریات دید.
۶. میزان نارضایتی دانشجویان از دانشگاه و به خصوص مدیریت به در نشریات منعکس شده و بازتاب داشته که آن را می‌توان در نشریه میدان علوم و زردنویس که دانشجویان به شدت احساس سرخوردگی و بی ارزش بودن برای دانشگاه دارند و خشم خودشان را از این به حاشیه رفتن و دیده نشدن در نشریات منعکس کردند. از طرفی دیگر دانشجویان حساسیت در مسائل اجتماعی و سیاسی کشور را از دست داده‌اند و کمتر به مسائل روز می‌پردازند. مطالباتشان از دولت به شدت کم شده است و مسائل روزمره بیشتر مانند روزنامه‌های خبری گفته می‌شود و کمتر با روحیه پرسشگری دانشجویی خود مسائل را واکاوی کرده و راه حل ارائه می‌دهند.
۷. بررسی بحث انتخابات روایت گونه بود. فضای انتخاباتی داغی در نشریات مشاهده نشد، گر چه تعداد مطالب مرتبط با این مفهوم بالا بود اما شور و نشاطی در مطالب و محتوای آنها دیده نمی‌شد. توجه اصلی بر مطالبات بود که دانشجو از دولت جدید که قرار بود انتخاب شود داشت. صفحات مربوط به انتخابات بیشتر به نقد دولت قبلی و تقاضای مطالبه از دولت جدید بود.